

Сьогодні у світі відомо близько 5000 сортів картоплі. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні (далі – Реєстр сортів), станом на 05.09.2024 р. містить 227 сортів картоплі, з яких 92 – української селекції (40%) та 135 – іноземної (59%). Більша частка сортів вітчизняної селекції належить Інституту картоплярства НААН України (32%); зарубіжної – заявникам з Нідерландів (28%) та Німеччини (25%). За групами стиглості зареєстровані сорти картоплі розподілені таким чином: середньостигла група – 49%, ранньостигла – 22%, середньорання – 16%, середньопізня – 7%, надрання – 6%. За напрямом використання переважають столові сорти – 82%, а частка технічних та універсальних становить 18%. Сорти зареєстровані в останні 5 років становлять 28%, ті що знаходяться у Реєстрі сортів 5–15 років – 49%. Найстарішим із зареєстрованих, є сорт ‘Romano’ нідерландської селекції, роком державної реєстрації якого є 1980 рік.

Натаљчук Д. Ю.

*Інститут садівництва НААН України, Київ-27, вул. Садова, 23, 03027, Україна
e-mail: Natalman@meta.ua*

УРОЖАЙНІСТЬ ТА МАСА ПЛОДІВ ПЕРСИКА (*PRUNUS PERSICA* MILL) ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТО-ПІДЩЕПНИХ КОМБІНУВАНЬ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ ЧАСТИНИ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ

Серед різноманіття кісточкових культур персик виділяється своєю швидкоплідністю, високоврожайністю та крупноплідністю, що робить його високорентабельною культурою. Плоди ціняться наявністю вітаміну Р (активні антоціани, кахетини, флавоноїди), С (аскорбінова кислота), провітаміну А (каротин). Також містять яблучну і лимонну кислоти. Різноманітний склад плодів персика свідчить не лише про харчову їх цінність, але й про лікувальну, що є особливо важливим у складній екологічній ситуації в Україні. Крім вживання у свіжому вигляді та використання у консервній промисловості в останні роки розроблені нові способи зберігання і використання плодів. Це швидке заморожування, під час якого повністю зберігаються дієтичні, харчові і смакові якості плодів, що робить дану культуру ще більш затребуваною.

Натомість, в Україні площі під цією культурою скорочуються і становлять наразі 1,5 тис. га з валовим виробництвом всього лише 11,2 тис. т. Це ніша, яка потребує розвитку і вдосконалення, як технології вирощування так і дослідження нових перспективних сорто-підщепних комбінуваних, що дозволять збільшити виробництво персика в більш північних областях, де зі зміною клімату стало можливим вирощувати дану культуру.

Для створення високопродуктивних насаджень дуже важливо правильно підібрати сорти та підщепи. Вони мають великий вплив на загальний розвиток дерев, їх продуктивність та довговічність. На сьогодні в Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні налічується 26 районованих сортів. Серед яких 16 рекомендовані для зони Лісостепу, з них морозостійкістю відзначаються 'Княжеградський', 'Дніпровський', 'Дружба', 'Київський ранній', 'Леся', 'Любимець II', 'Оксамитовий', 'Пам'ять Гришко', 'Печерський', 'Славутич'. Більшість з даних сортів були створенні в Центральному ботанічному саду ім. М. М. Гришка та в Інституті садівництва НААН (м. Київ). При цьому робота селекціонерів була спрямована на створення адаптованих до умов зони Лісостепу сортів, а вдало підібрана підщепа посилює ці адаптивні можливості. Підбравши правильно підщепу можна регулювати силу росту плодового дерева, скороплідність, урожайність, стійкість до несприятливих зовнішніх умов, якість плодів та строки проходження внутрішніх процесів.

Добір сортів і підщеп є основним ресурсоощадним процесом у регулюванні росту і плодоношення плодових культур. Сучасний сад повинен бути адаптованим до екстремальних умов середовища зони вирощування. Тому отримати широке розповсюдження підщепа може лише після ретельної перевірки в конкретних ґрунтово-кліматичних умовах у поєднанні з районованими сортами.

Дослідження проводилися протягом 2014–2019 рр. у насадженнях персика 2013 року садіння на дослідних ділянках Інституту садівництва Національної академії аграрних наук у правобережній частині Західного Лісостепу України.

Об'єктами досліджень були перспективні зимостійкі сорти 'Княже золото' та 'Княже багатство' і районовані – 'Княжеградський', 'Любимець II' та 'Редхавен' в комбінуванні з 4-ма підщепами: сіянці аличі (контроль), 'Pumiselect', 'Дружба', 'Krymsk® 1'.

Ґрунт дослідної ділянки темно-сірий опідзолений легкосуглинковий на карбонатному лесовидному суглинку. Вміст лужногідролізованого азоту від низького до середнього 68–120 мг/кг ґрунту; рухомого фосфору 80–126 мг/кг (від низького до середнього); обмінного калію 105–159 мг/кг, вміст гумусу 1,26–2,75 %. Схема розміщення 5×3 м для дерев на сіянцях аличі, та 5×2 м на клонкових підщепах. Повторність досліді триразова. Варіант включає 5 дерев. Форма крони поліпшено-вазоподібна.

Закладання дослідів проводилось згідно вимог методичних розробок «Основи наукових досліджень в агрономії». Визначення урожайності та маси плоду виконували згідно з «Методикою проведення польових досліджень з плодовими культурами» П. В. Кондратенка та М. О. Бублика.

У результаті досліджень встановлено, що перший урожай було отримано на третій рік після садіння. Аналізуючи середні значення по підщепах встановлено, що найвищу урожайність сформували сорти на підщепі 'Дружба' – 20,2 т/га та 'Pumiselect' 16,7 т/га. Найменшу урожайність отримали сорти на підщепі аличі – 1,2 т/га.

мали на сіянцях аличі в середньому 4,3 т/га і лише в сорту 'Княже багатство' урожайність насаджень досягла 11,5 т/га. Отримані результати підтверджують твердження, що клонові підщепи сприяють більш ранньому вступу персика в товарне плодоношення порівняно з насінневими.

За роки досліджень встановлено, що найвищу сумарну врожайність отримали в насадженнях на підщепах 'Дружба' 29,5–61,3 т/га та 'Pumiselect' 34–58,0 т/га. Найвищу урожайність забезпечували сорти 'Княже золото' (61,3; 58,0 т/га), 'Княжеградський' (56,0; 59,6 т/га), 'Любимець II' (50 т/га). Сорт 'Княже багатство' формує високу урожайність лише на сіянцях аличі (40,0 т/га), а при комбінуванні з клоновими підщепами вона була меншою у 1,1–1,3 рази.

При порівнянні дисперсії сумарного врожаю встановлено, що урожайність варіювала залежно від сорту у 18% випадків. Найбільший вплив має підщепа 36%, а вплив сорто-підщепних комбінувань становить 15%. Оскільки при формуванні урожайності, вона в значній мірі, залежить від погодних умов то і її варіювання від не врахованих факторів, і в тому числі погодних умов, становила 31%.

Середні значення маси одного плоду, залежно від сорто-підщепних комбінувань, варіювали як за підщепою, так і мали сортову особливість. Відмічено, що дерева на клонових підщепах сформували у 1,1 раз більшу середню масу плоду порівняно з сіянцями аличі (контроль). Щодо сортів, то крупноплідними виявилися сорти 'Княже золото' та 'Любимець II' з середньою масою плодів 94–100 г у дерев на всіх підщепах, окрім на сіянцях аличі. У сорту 'Редхавен' плоди мали середню вагу в межах 75–92 г і більшими були на підщепах 'Дружба' (84 г) та 'Pumiselect' (92 г). У 'Княжого багатства' плоди були більш-менш однорізними на всіх підщепах (85–94 г), окрім на сіянцях аличі (75 г). За величиною плодів сорт 'Княжеградський' поступається всім сортам – 53,0–59,0 г, без істотної різниці в розрізі підщеп.

Рябчун Н. І., Позняков В. В., Анцифрова О. В.

Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН, пр. Героїв Харкова, 142, м. Харків, 61060, Україна

АДАПТОВАНІСТЬ НОВИХ ІНТРОДУКОВАНИХ СОРТІВ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ТА ТВЕРДОЇ ПШЕНИЦІ ДО ВПЛИВУ НИЗЬКИХ ТЕМПЕРАТУР

Стійкість до абіотичних чинників сортів озимих культур, що вирощуються в Україні, значною мірою обумовлює рівень їх урожайності та її стабільності за роками, оскільки лише за цієї умови можлива реалізація потенціалу урожайності, зумовленого генетикою сорту.

Нестабільність погодних умов, викликаних змінами в кліматі, які спостерігаються в останні десятиріччя, як у вегетаційний період, так і